

Kadernota 2024 - 2027

Inhoudsopgave

Inleiding.....	3
Leeswijzer	7
Overzicht programma's	9
Samenwerkende gemeente	10
Doelen	11
Zorgzame gemeente	13
Doelen	14
Vitale gemeente	17
Doelen	18
Leefbare gemeente	21
Doelen	22
Financiële ontwikkelingen per programma	26
Samenwerkende gemeente.....	27
Zorgzame gemeente	30
Vitale gemeente	33
Leefbare gemeente	36
Overige ontwikkelingen voor het financieel perspectief.....	40
De ontwikkelingen	40
Weerstandsvermogen	44

Inleiding

Voor u ligt de kadernota 2024-2027. De eerste kadernota van deze nieuwe collegeperiode. Een goede reden om de koers die we als gemeente varen aan te scherpen. De trends, doelstellingen en indicatoren zijn daarom opnieuw geformuleerd. Om tot nieuwe trends en doelstellingen te komen hebben we input opgehaald bij het maatschappelijke middenveld. Wij als gemeente staan immers niet op ons zelf, maar werken met organisaties en inwoners voor én aan onze mooie stad. Daarom zijn we het proces voor de kadernota extern begonnen. Vervolgens zijn de trends en doelstellingen verder uitgewerkt op basis van onder andere het collegeprogramma en de huidige beleidskaders. Tot slot zijn er indicatoren gezocht bij de nieuwe doelstellingen. Dit alles is inhoudelijk met u besproken op de raadsinformatieavond van 6 april 2023.

Naast het aanscherpen van de gemeentelijke koers zijn er ook actuele ontwikkelingen die spelen en van invloed zijn op onze koers. Hieronder lichten wij de belangrijkste zaken toe.

Onze zorg voor de jeugd noodzaakt tot een signaal naar Rijk en provincie

Na het vaststellen van de begroting 2023 en de aanvullende begrotingswijziging 2023 zag de financiële toekomst van de gemeente Den Helder er goed uit voor de komende jaren. Tegelijkertijd zien we een aantal zaken die onze aandacht vragen. Zo zijn er kostenstijgingen van diensten en producten waardoor veel zaken, van projecten tot ondersteuningstaken, duurder worden. Daarnaast hebben we te maken met vraagstukken waar we op in moeten spelen en zijn er ontwikkelingen die extra inzet vergen, zoals rondom stijgende energiekosten en duurzaamheidsvraagstukken. Ook duurt de onzekerheid rond de uitkering van het rijk in het derde en vierde jaar van de begroting helaas voort.

De lasten per inwoner voor het sociaal domein zijn de afgelopen jaren, in het bijzonder bij de uitvoering van de Jeugdwet, fors toegenomen. De totale kosten op de taakvelden Wmo en Jeugd over 2022 bedroegen € 62,1 miljoen. Dit is € 4,6 miljoen of 8,1% hoger dan de primaire begroting. Dit komt onder meer omdat de complexiteit van de vraagstukken in de jeugdzorg toeneemt. Een trend die niet zomaar en op korte termijn verandert. We moeten voor 2024 en verder daarom eveneens rekening houden met hogere uitgaven.

Met vertraging hebben het Rijk en de VNG in april 2023 een financieel principeakkoord bereikt voor de Hervormingsagenda Jeugd. Het akkoord kan pas definitief worden als er voldoende structurele financiële middelen voor de gemeenten komen vanaf 2026. Die duidelijkheid is er nu nog niet. We weten ook nog niet of de middelen dan afdoende zijn om de stijgende kosten ook te dekken. We willen daarom sowieso ook zelf inzetten op een betere kostenbeheersing in de zorg, onder andere door meer (kwaliteits)controle op de geleverde zorg. De regio Kop van Noord-Holland gebruikt de komende twee jaren (2023/2024) ook om tot nieuwe inkoopafspraken te komen met het oog op een betere regie op de zorgvraag.

Echter kunnen wij als gemeente, ook met extra maatregelen, de stijgende kosten niet zodanig beheersen dat alles opgevangen kan worden. Om tot een sluitende begroting te komen, zijn dan ook ingrijpende maatregelen nodig. Wij vinden het echter niet wenselijk om hier nu al op te anticiperen. Allereerst hebben we nog onvoldoende zicht op de inspanningen van het Rijk. Daarnaast vinden wij het niet wenselijk en ook onterecht als de kostenstijging in de Jeugdzorg in zijn geheel wordt afgewenteld op de gemeente. Deze kadernota bevat dan ook een tekort voor de jaren 2026 en 2027 van ruim €3,5 miljoen. Hiermee geven we een duidelijk signaal af naar de provincie en het Rijk: de kostenstijging in de jeugdzorg vraagt teveel van gemeenten en kunnen wij niet alleen oplossen.

Tegelijkertijd zijn er ook veel andere ontwikkelingen...

Hieronder lichten we de belangrijkste ontwikkelingen en uitdagingen toe.

Energietransitie

Naast de uitdagingen in het sociaal domein vraagt ook de energietransitie aandacht. Er zijn tal van landelijke regelingen die bijdragen aan het betaalbaar maken van de energietransitie (het overstappen van fossiele brandstoffen zoals olie en gas naar duurzame energiebronnen zoals wind- en zonne-energie). Woningeigenaren, organisaties en bedrijven moeten echter zelf ook investeren om klimaatverandering tegen te gaan. De gemeente heeft als taak ervoor te zorgen dat iedereen kan meedoen aan de overgang naar schone en duurzame energie. Dit betekent dat er hulp en geld nodig is om woningen te verduurzamen, energiearmoede te bestrijden en woningen aardgasvrij te maken. Het afgelopen jaar hebben we gezien dat de kosten voor materialen en energie onverwacht kunnen stijgen. Dat maakt het lastiger om bijvoorbeeld huizen te verduurzamen of om energiearmoede te bestrijden.

Ontwikkelingen die inzet vergen

Er zijn ook ontwikkelingen en nieuwe taken die extra inzet vergen van de gemeente. Daar staat soms extra geld tegenover. Zoals voor de opvang van Oekraïners. Of voor de huisvesting en inburgering van statushouders.

ICT

ICT-technologie biedt steeds betere kansen om informatie te delen. Door data-gedreven sturing kunnen de aanpak van maatschappelijke opgaven en de gemeentelijke dienstverlening verbeteren. Maar het blijft ook mensenwerk, waarbij kennis en maatwerk nodig is. Om hier op in te kunnen spelen zijn eerst extra investeringen nodig.

Omgevingswet

De Omgevingswet is een nieuwe wet over hoe we onze omgeving mogen inrichten en gebruiken. De Omgevingswet gaat in op 1 januari 2024 en maakt de regels simpeler. Zo wordt het makkelijker om te bouwen, rekening te houden met het milieu en de natuur te beschermen. Tegelijkertijd zal de wet de nodige uitdagingen geven. Het stelsel is nog in ontwikkeling, dus daar moeten we op in kunnen spelen. Daarnaast zullen de inwoners en ondernemers die nieuwe plannen en ideeën hebben, moeten wennen aan de nieuwe procedures en werkwijzen. We gaan de effecten van de Omgevingswet (en de gelijktijdig in werking tredende Wet kwaliteitsborging voor het bouwen) in de gaten houden. Zo krijgen we zicht op de kosten van vergunningverlening en de lasten voor handhaving in de praktijk.

Overige ontwikkelingen

Niet alle lokale ontwikkelingen zijn al exact te voorzien of te vertalen naar financiën. Van een aantal zaken weten we echter wel al dat dit speelt en mogelijk om een (meer) investering gaat vragen in de toekomst. Die lichten wij hieronder toe.

Verkeer en vervoer

Nieuwe vervoersmiddelen, veranderingen in de vervoersstromen en knelpunten in de infrastructuur: de verkeersveiligheid blijft een aandachtspunt. Soms zijn fysieke maatregelen nodig, maar ook gedragsverandering is belangrijk. De uitvoeringsagenda verkeersveiligheid, met een concreet actieplan, zal eind 2023 gereed zijn. Daarnaast zijn er ook fysieke projecten die samen hangen met de verkeersveiligheid, zoals bij de herprofilering van de Jan Verfaillweg. Dat werken we nog verder uit. Dat geldt ook voor de mobiliteitsvisie, waarin de mobiliteitshub (een locatie waar verschillende vormen van vervoer samenkomen en gecombineerd kunnen worden) een belangrijke pijler is. Tevens wordt er nog gewerkt aan de bereikbaarheid bij station Den Helder Zuid, waarbij er wordt gekeken naar een fietstunnel. Tot slot heeft ook de parkeergarage rondom de Dekamarkt onze aandacht. Het kan zijn dat die van eigenaar gaat wisselen waardoor er uitruil mogelijk wordt ten behoeve van het openbaar parkeren. Dit houden wij goed in de gaten.

Luchthaven

Den Helder Airport heeft te maken met dalende inkomsten en toenemende kosten op basis van nieuwe overeenkomsten (zoals de overeenkomst medegebruik met Defensie en het nieuwe contract met Luchtverkeersleiding Nederland i.v.m. de veranderende luchtverkeersleiding). De verwachting is dat een beroep wordt gedaan op derden, waaronder de aandeelhouders, om bij te dragen in de onrendabele top. Het is niet zeker of er een verzoek komt en wanneer.

Ondernemers

We willen de ondernemers van Den Helder goed faciliteren. We onderzoeken hoe we de dienstverlening verder kunnen optimaliseren. Daarnaast hebben de ondernemers van het Ravelijncenter een plan gemaakt voor het opknappen en verbeteren van de openbare ruimte. Zij prioriteren op dit moment hun investeringen en doen mogelijk een beroep op de gemeente voor een bijdrage.

Evenementen

Er zijn ambities op het gebied van evenementen. We willen stimulerend en ondersteunend zijn. Daarnaast zien we graag een jaarlijks (water) evenement om op deze manier, buiten het grote Sail, jaarlijks een groot publiek te trekken. Verder trekken we graag een (inter)nationaal sportevenement aan als onderdeel van het Den Helder op de kaart zetten als aantrekkelijke stad.

Cofinanciering

Met cofinanciering kunnen de financiële middelen van verschillende partijen worden gecombineerd om een gemeenschappelijk doel te bereiken. Veel fondsen en subsidiegevers verwachten cofinanciering van de gemeente.

Economie

Zo zal cofinanciering nodig zijn voor de vijfde ronde Regio Deals om samen met andere gemeenten in Noord-Holland Noord de kwaliteit van leven, wonen en werken van inwoners en ondernemers te verhogen wordt verkend vanuit welke invalshoek een nieuwe Regio Deal aangevraagd kan worden. Ook zal cofinanciering nodig zijn als we met provincie en rijks partners in 2024 een uitvoeringsprogramma voor het Maritiem cluster hebben. Daarnaast zal ook de uitwerking van de Agenda van het Waddengebied 2021-2026 cofinanciering vragen.

Cultuur en erfgoed

Ook projecten als totaal kunstwerk De Nollen en de ontwikkeling van de het schip de Bonaire vragen cofinanciering. Daarnaast kan het onderzoek naar de bedrijfsvoering van stichting Erfgoed Den Helder en Willemsoord BV tot een vraag om meer geld leiden. Bijvoorbeeld om parkeerproblemen aan te pakken.

Onderwijs-arbeidsmarkt

Sommige initiatieven die in samenwerking met onderwijs en ondernemers worden opgezet vergen ook meerjarige overheidsbijdragen voordat ze op eigen benen kunnen staan of de bijdrage kunnen afbouwen. Dit geldt voor Tech@connect en METIP. Mogelijk kan ook, in samenwerking met de Koninklijke Marine, het Paleis worden ingezet voor innovatieve projecten op het gebied van onderwijs-arbeidsmarkt.

Onderwijs

Het onderwijs in Den Helder heeft ambitie. Een voorbeeld is de ontwikkeling rond Scholen aan Zee in Julianadorp. De Prinses Margrietschool en kinderopvang werken gezamenlijk aan een plek om te leren en te ontwikkelen. Ook scholen in Stad binnen De Linie zijn zich aan het oriënteren op huisvestingsvraagstukken. Daarnaast zijn de ontwikkelingen van Integrale Kind Centra en inzet voor een brede schooldag een aandachtspunt.

Woningbouw

We stimuleren de woningbouw, maar de meeste projecten zullen te maken krijgen met hogere kosten dan opbrengsten. Een voorbeeld is de ontwikkeling van het Dijkkwartier: De dijk wordt verhoogd en versterkt, anticiperend op klimaatverandering. Die versterkte dijk beschermt Den Helder minstens 200 jaar tegen de zee. En dient tegelijk als uniek gebied voor stadsontwikkeling.

Leeswijzer

In deze Kadernota 2024-2027 treft u na de inleiding, een schets van het proces en het van uw raad gevraagde besluit, het hoofdstuk Ontwikkelingen per programma aan. Daarin worden de doelen, de indicatoren en een beschrijving van wat we gaan doen om die doelen te bereiken (de activiteiten), opgenomen.

Vanaf deze Kadernota is het programma Bestuurlijke vernieuwing aangepast naar Samenwerkende gemeente.

In het hoofdstuk Financiële ontwikkelingen per programma worden de financiële mutaties die leiden tot een aanpassing van het begrote saldo per programma weergegeven. We maken onderscheid in de volgende soorten wijzigingen:

1. Autonome ontwikkelingen
2. Mutaties kleiner dan of gelijk aan € 10.000
3. Administratieve wijzigingen
4. Nieuw beleid

Toelichting:

1. Autonome ontwikkelingen.

Dit zijn ontwikkelingen waar géén inhoudelijke invloed op is. Er is hierbij geen sprake van een keuzemogelijkheid. De financiële effecten zijn onontkoombaar en noodzakelijk.

Om te bepalen of een mutatie een autonome ontwikkeling is, worden twee criteria gehanteerd:

- de ontwikkeling is voor de gemeente niet beïnvloedbaar;
- de (negatieve) financiële gevolgen van de ontwikkeling kunnen niet zonder meer binnen de taakvelden/kostenplaatsen worden opgevangen.

2. Mutaties kleiner dan of gelijk aan € 10.000.

Deze relatief geringe actualisaties hebben slechts een marginaal effect op de begroting in relatie tot de totale omvang van de gemeentelijke begroting. Deze bedragen worden dus wel financieel verwerkt, maar zijn alleen met één regel als totaalbedrag per programma in de Kadernota zichtbaar.

3. Administratieve wijzigingen.

Dit zijn financiële wijzigingen binnen de lasten of de baten echter zonder financieel effect. Feitelijk zijn dit correcties van begrote bedragen die op een ander(e) taakveld/kostendrager binnen één programma begroot moeten worden. In enkele gevallen is ook sprake van programma-overstijgende administratieve wijzigingen. In dat geval is een formeel begrotingsbesluit van de gemeenteraad aan de orde, aangezien de raad de begroting op programmaniveau vaststelt. Omdat deze wijzigingen geen begrotingseffect hebben, leggen we deze wijzigingen in één besluit bij de programmabegroting 2024 aan u voor.

Relatie met de Eerste tussenrapportage 2023.

De structurele financiële effecten van autonome ontwikkelingen uit de eerste tussenrapportage in 2023 zijn in de tabellen per programma als één bedrag verwerkt in de meerjarige saldi van de Kadernota. Het betreft voorlopige getallen omdat het college de tussenrapportage nog niet heeft vastgesteld.

In de tabellen bij de Financiële ontwikkelingen per programma treft u het volgende aan.

1. Het overzicht van de geraamde bedragen vòòr bestemming + de mutaties in de reserves.

Dit zijn de totalen in euro's per programma gesplitst in baten (ontvangsten) en lasten (uitgaven) en daaronder de totalen van de mutaties van de reserves die op dat programma betrekking hebben,

ook naar stortingen (lasten) en onttrekkingen (baten). Vervolgens is daarin opgenomen het totale saldo van baten en lasten van dat programma.

Reserves zijn de 'spaarpotjes' van de gemeente die ingezet kunnen worden voor specifieke doeleinden (bestemmingsreserves) of voor algemene doeleinden, waaronder de dekking van een incidenteel begrotingstekort (algemene reserve). Het begrip 'vòòr bestemming' betekent dat de mutaties in de reserves nog niet in dat positieve of negatieve saldo zijn verwerkt.

2. Overzicht van de geraamde bedragen per stand.

Een 'stand' is de stand (het saldo) van de begroting van een productie binnen de planning & controlcyclus. Per stand wordt het totaal van het programma geteld. Dus de start in deze Kadernota vormen de jaarschijven 2024-2026 van de vastgestelde programmabegroting 2023-2026 (= stand primitieve begroting).

Vervolgens worden de structurele financiële gevolgen van de hiervoor genoemde soorten wijzigingen uit de Eerste tussenrapportage zichtbaar gemaakt (= stand eerste tussenrapportage). Ten slotte worden de soorten wijzigingen die zich vanaf 2023 voordoen en die dus meegenomen zijn in deze kadernota gepresenteerd (= stand kadernota).

De tabellen van deze Kadernota leest u als volgt, bedrag x € 1.000. Dit staat per tabel vermeld.

In de toelichting op de mutaties maken wij hier een uitzondering op, daar werken wij wel met volledige bedragen, dit zorgt voor meer duidelijke toelichting op de financiële mutaties.

Overzicht programma's

Samenwerkende gemeente

We vinden het belangrijk dat iedereen open en veilig zichzelf kan zijn. We werken proactief aan een inclusieve samenleving, waarbij we drempels om mee te doen, in de breedste zin, wegnemen. We laten zien dat we oprecht geïnteresseerd zijn in wat er binnen de gemeente speelt. We bieden een goede dienstverlening aan onze inwoners en ondernemers. Verder zijn we een organisatie waar het aantrekkelijk is om te werken. Daarbij ligt onze focus op samenwerking. In de regio, met maatschappelijke partners en natuurlijk met onze inwoners. De samenwerking met jongeren is hierbij een specifiek aandachtspunt, we willen ervoor zorgen dat zij kunnen meedenken over maatschappelijke en bestuurlijke vraagstukken van de gemeente Den Helder.

Trends

- Inwoners willen actief betrokken worden bij de voor hen belangrijke vraagstukken en direct invloed uitoefenen op besluitvorming in hun gemeente.
- Inwoners en maatschappelijke partijen ervaren knelpunten in de dienstverlening door de gemeente zoals onduidelijke (digitale) informatievoorziening en versnippering van de dienstverlening.
- Een inclusieve cultuur en inclusief beleid zijn een belangrijk onderdeel van maatschappelijk verantwoord ondernemen en goed bestuur.
- Er is sprake van krapte op de arbeidsmarkt waardoor het moeilijk is om aan personeel te komen.

Doelen

Doel 1.1

We betrekken belanghebbenden uit de samenleving actief bij het vormen en implementeren van beleid. Daarbij zijn we helder over de invloed die inwoners wel of niet kunnen uitoefenen.

Hoe gaan we meten of we dit doel bereiken?

Ingesprek.nl

Het aantal deelnemers/gebruikers aan het participatieplatform ingesprek.DenHelder.nl (Citizenlab) neemt ieder jaar toe.

2024	2025	2026	2027
3.000	-	3.500	-

Bron: Ingesprek.denhelder.nl (Citizenlab)

Wat gaan we ervoor doen?

Activiteit 1.1.1

We stellen de participatieverordening vast en gebruiken deze in lijn met de Wet versterking participatie en de Omgevingswet als helder kader voor het betrekken van inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisatie bij het maken van beleid.

Activiteit 1.1.2

We ondersteunen de Jongerenadviesraad zodat de mening van jongeren goed wordt meegenomen bij bestuurlijke besluitvorming.

Doel 1.2

Inwoners en ondernemers ervaren een goede dienstverlening van de gemeente Den Helder: online waar het kan en persoonlijk waar het moet.

Hoe gaan we meten of we dit doel bereiken?

Inwoners over dienstverlening

Het gemiddelde rapportcijfer dat inwoners voor alle inspanningen van de gemeente geven.

2024	2025	2026	2027
6,2	-	6,6	-

Bron: Burgerpeiling (waarstaatjegemeente.nl)

Wat gaan we ervoor doen?

Activiteit 1.2.1

We gaan verder met maatregelen in de digitalisering die de drempel voor het digitale contact verlagen.

Activiteit 1.2.2

Via de wijksteunpunten krijgen de bewoners goed bereikbare (preventieve) voorzieningen aangereikt.

Activiteit 1.2.3

We verbeteren de dienstverlening aan ondernemers.

Doel 1.3

We zetten ons in voor het bevorderen van digitale, fysieke en sociale toegankelijkheid zodat onze inwoners zonder belemmering kunnen deelnemen aan de maatschappij.

Wat gaan we ervoor doen?

Activiteit 1.3.1

We zetten in op de verbetering van de leesbaarheid en toegankelijkheid van de informatie die we, al dan niet via onze samenwerkingspartners, aanbieden.

Activiteit 1.3.2

We geven vorm aan de lokale inclusieagenda en monitoren de voortgang.

Doel 1.4

We zorgen voor een aantrekkelijk werkklimaat voor de ambtelijke organisatie zodat nieuw personeel gemakkelijker kan worden aangetrokken en huidig personeel langer kan worden behouden.

Wat gaan we ervoor doen?

Activiteit 1.4.1

Op basis van onder meer het onderzoek naar de gemeentelijke bedrijfsvoering en resultaten in het tweejaarlijkse medewerkers onderzoek bekijken we hoe we het werkklimaat voor de ambtelijke organisaties kunnen verbeteren.

Zorgzame gemeente

Ons doel is om iedereen kansen te geven om zich te ontwikkelen en een fijn leven te leiden met een sociaal vangnet. We werken regionaal samen om lokaal maatwerk te kunnen bieden. We focussen ons daarbij op preventie, sociale cohesie en mensen in hun kracht zetten. En waar inwoners extra steun nodig hebben organiseren we een laagdrempelige, fysieke en digitale toegang voor jong en oud. Daarbij bieden we de ondersteuning zo snel, compleet en lokaal mogelijk aan.

Trends

- Er is sprake van dubbele vergrijzing (de groep ouderen neemt toe en wordt steeds ouder) en ontgroening (afname van het aantal jongeren).
- Veel inwoners met armoede en complexe problematiek op meerdere vlakken.
- De druk op de asielopvang zal verder toenemen.
- Er is een tekort aan vrijwilligers, vrijwilligers worden ouder/kwetsbaarder en er wordt (steeds) meer gevraagd van vrijwilligers.
- Het gevoel van eenzaamheid neemt zowel onder jongeren als ouderen toe.

Doelen

Doel 2.1

We zetten in op goed functionerende samenwerking van preventieve voorzieningen.

Wat gaan we ervoor doen?

Activiteit 2.1.1

In 2024 zijn de gesubsidieerde partijen intensiever betrokken bij de dienstverlening in de wijksteunpunten en maken zij ook onderdeel uit van de wijkteams.

Doel 2.2

We organiseren begeleid en beschermd wonen voor kwetsbare inwoners en maken afspraken met zorgpartijen en corporaties over de instroom, doorstroom en uitstroom en begeleiding.

Wat gaan we ervoor doen?

Activiteit 2.2.1

De regiovisie Beschermd Wonen 2024 wordt in 2023 vastgesteld. Dit vertalen we door naar een lokale verordening en beleidsregels. De visie zal in 2024 opgaan in een regiovisie voor het totale sociaal domein.

Activiteit 2.2.2

Contracteren van een zorgaanbod dat dekkend is voor de vraag per 1 januari 2025 voor beschermd wonen.

Activiteit 2.2.3

We nemen maatregelen om te voorkomen dat mensen met complexe problematiek op straat moeten leven en overlast geven. Met GGZ, dnoDoen en andere partners werken aan de benodigde voorzieningen voor de opvang van dak- en thuislozen.

Doel 2.3

We erkennen en ondersteunen mantelzorg en informele zorg.

Wat gaan we ervoor doen?

Activiteit 2.3.1

Voor mantelzorgers is er een gericht aanbod van activiteiten en een jaarlijks gebaar ter waardering.

Doel 2.4

We zetten vanuit de wijkteams en met maatschappelijke organisaties in op een integrale aanpak: op het voorkomen en bestrijden van zaken zoals eenzaamheid, schuldenproblematiek, armoede, gezondheidsproblemen en werkloosheid.

Hoe gaan we meten of we dit doel bereiken?

Schuldenproblematiek

Huishoudens met problematische schulden

2024	2025	2026	2027
9%	-	8.5%	-

Bron: waarstaatjegemeente.nl

Netto arbeidsparticipatie

Netto arbeidsparticipatie: het aandeel van de werkzame beroepsbevolking in de bevolking

2024	2025	2026	2027
13.5%	-	12,5%	-

Bron: Den Helder in cijfers

Wat gaan we ervoor doen?

Activiteit 2.4.1

Vanuit het integraal transformatieplan sociaal domein wordt onder andere de strategie vormgegeven van regionaal ingekochte hulp en ondersteuning. Het doel is passend maatwerk te kunnen leveren aan onze inwoners.

Activiteit 2.4.2

Op basis van het actuele beleidskader sociaal domein (besluitvorming 2024) maken we specifieke uitvoeringsplannen op het gebied van onder andere schuldhulpverlening, dementiezorg en eenzaamheid.

Activiteit 2.4.3

Via het vast te stellen programma (SPUK) werken we aan meerdere thema's waaronder gezondheid, sport- en beweegstimulering, cultuurparticipatie en de sociale basis.

Doel 2.5

Elk kind moet veilig, gezond en zonder achterstand opgroeien.

Hoe gaan we meten of we dit doel bereiken?

Jeugdhulp

Jongeren met jeugdhulp (percentage jongeren met jeugdhulp tot 18 jaar)

2024	2025	2026	2027
13,5%	-	12,5%	-

Bron: waarstaatjegemeente.nl

Wat gaan we ervoor doen?

Activiteit 2.5.1

We werken met de andere gemeenten in Noord-Holland-Noord aan de uitvoering van de in 2022 vastgestelde regionale uitvoeringsagenda Een Thuis voor Noordje.

Activiteit 2.5.2

Samen met partners, zoals het onderwijs, zetten we in op vroege signalering en laagdrempelige ondersteuning.

Vitale gemeente

We werken aan een beter imago van Den Helder door positieve zaken lokaal en landelijk, te benadrukken en onder de aandacht te brengen. De strategie Van Krimp naar Groei houden we vast. Kinderen in Den Helder groeien op met het perspectief dat ze de stad niet hoeven te verlaten voor hun ambitie of welbevinden. Daarnaast heeft de inzet op een woningbouwprogramma, gericht op een veelzijdig woningaanbod, prioriteit. Ook zetten we in op een duurzaamheidsagenda om bij te dragen aan de energietransitie en om energiearmoede te voorkomen. Tot slot brengen we prioriteiten aan in onze economische agenda om vraag en aanbod in onze arbeidsmarkt goed op elkaar te laten aansluiten.

Trends

- Er is sprake van krapte op de arbeidsmarkt en in Den Helder neemt de vraag naar juist geschoolde personeel in de technische, maritieme en energiesector toe, waardoor het moeilijk is om aan personeel te komen.
- De vraagstukken en economische kansen op het gebied van duurzaamheid en haven nemen toe.
- Er is een stijgende lijn in het (middellange en lange) toeristisch verblijf.
- De vraag naar (passende) woningen neemt toe, zowel door onze eigen inwoners als van buiten Den Helder.
- Een goede bereikbaarheid vraagt om het anders organiseren van mobiliteit met het oog op milieu, veiligheid, gezondheid en bereikbaarheid.

Doelen

Doel 3.1

Wonen, werken, onderwijs en recreatie worden gericht op het boeien, binden en behouden van (toekomstige) werknemers voor de arbeidsmarktregio.

Hoe gaan we meten of we dit doel bereiken?

Aantal inwoners tussen 15-45 jaar

Aantal inwoners op 1 januari

2024	2025	2026	2027
19.000	19.250	19.500	19.750

Bron: waarstaatjegemeente.nl

Wat gaan we ervoor doen?

Activiteit 3.1.1

Het tijdelijke omgevingsplan wordt stapsgewijs uitwerkt tot een volwaardig omgevingsplan (voor 2029). Er wordt hierbij teruggegrepen op nieuwe ontwikkelingen en mogelijkheden zoals beschreven in de omgevingsvisie.

Activiteit 3.1.2

We geven uitvoering aan het nieuwe programma Helden Perspectief.

Activiteit 3.1.3

We geven uitvoering aan de Regio Deal en zetten erop in dat initiatieven structureel effect opleveren voor de regio. Daarbij werken we met onderwijs en ondernemers samen, via het netwerkplatform Tech@Connect.

Doel 3.2

We werken samen in de haven om ruimte te vinden voor Koninklijke Marine, havenbedrijfsleven en om toekomstige gebruikers en de bereikbaarheid en waterveiligheid te borgen (in het maritiem cluster).

Wat gaan we ervoor doen?

Activiteit 3.2.1

Inzet op de positionering van een Hydrogen Valley (samenwerking tussen het Noordzeekanaalgebied en Noord-Holland-Noord) voor de ontwikkeling van het waterstofprogramma in de regio.

Activiteit 3.2.2

Met het ministerie van Defensie/Koninklijke Marine en de provincie Noord-Holland zetten we in op een programmatische aanpak van de gebiedsontwikkeling Maritiem Cluster met als speerpunten daarin de civiel-militaire samenwerking, het verleggen van de

Activiteit 3.2.3

We denken mee in het project renovatie TESO-haven om de gebiedsinrichting rond de aanlandinrichting te optimaliseren in verblijfskwaliteit en uitstraling.

Activiteit 3.2.4

Met Hoogheemraadschap en de provincie werken we aan de voorbereiding van de dijkversterking op het Nieuwediep.

Doel 3.3

We benutten kansen om het toerisme in Den Helder te bevorderen.

Hoe gaan we meten of we dit doel bereiken?

Verblijf

Aantal toeristische overnachtingen

2024	2025	2026	2027
550.000	-	600.000	-

Bron: Monitor toerisme en recreatie gemeente Den Helder

Wat gaan we ervoor doen?

Activiteit 3.3.1

We actualiseren het beleidskader Toerisme en stellen van een nieuw uitvoeringsplan Toerisme 2024-2027 vast.

Activiteit 3.3.2

We stimuleren en bevorderen dat onze (bestaande) toeristische voorzieningen op orde zijn.

Doel 3.4

We realiseren van een voldoende en kwalitatief onderscheidend woningaanbod. Daarnaast realiseren we tijdelijke huisvesting (flexibel wonen) voor spoedzoekers, statushouders en arbeidsmigranten.

Hoe gaan we meten of we dit doel bereiken?

Woningen

Aantal woningen in Den Helder

2024	2025	2026	2027
28.600	-	28.800	-

Bron: waarstaatjegemeente.nl

Wat gaan we ervoor doen?

Activiteit 3.4.1

We ontwikkelen fase 5 van Willem Alexanderhof.

Activiteit 3.4.2

We starten met het woonrijp maken van Molenwerf voor woningen, garageboxen, de houtzaagmolen en het buurtinitiatief Heemtuin.

Activiteit 3.4.3

We ontwikkelen een locatie voor flexibele woonbebouwing.

Activiteit 3.4.4

We besteden werkzaamheden aan voor het bouwrijp en woonrijp maken van de gebiedsontwikkeling station Den Helder Zuid en Tillenhof.

Activiteit 3.4.5

We bereiden nieuwe woningbouwlocaties voor: Spoorweghaven/Ruyghweg, het Dijkkwartier, het gebied Drs. Bijlweg en Julianadorp Oost.

Doel 3.5

Aan de hand van de duurzaamheidsagenda werken we aan onze duurzaamheidsdoelstellingen en zetten we in op samenwerking met lokale trendsetters/voorlopers.

Wat gaan we ervoor doen?**Activiteit 3.5.1**

We stimuleren ondernemers om gebruik te maken van de subsidieregeling die ondernemers in de agrisector en de scheepvaart in de Kop van Noord-Holland ondersteunt bij het ombouwen van hun bedrijfsmiddelen, voer- en vaartuigen naar een elektrische aandr

Activiteit 3.5.2

Het landelijk Programma Verbindingen Aanlanding Wind op Zee (VAWOZ) 2031-2040 onderzoekt hoe de windenergie aan land kan worden gebracht vanaf – na 2030 te bouwen – windparken op de Noordzee. De Kop van Noord-Holland is in beeld als aanlandregio voo

Activiteit 3.5.3

We zetten ons samen met Woningstichting Den Helder en HVC in om De Schooten met behulp van het warmtenet op basis van geothermie in 2035 van het aardgas af te kunnen halen.

Activiteit 3.5.4

Besluitvorming naar aanleiding van de (eerder afgesproken) herijking van de Regionale Energiestrategie (RES) 1.0.

Doel 3.6

Goede bereikbaarheid van voorzieningen en een goede verkeersveiligheid.

Wat gaan we ervoor doen?**Activiteit 3.6.1**

Het realiseren van de uitvoeringsprogramma's voor verkeersveiligheid en fietsstad.

Activiteit 3.6.2

Het realiseren van doorfietsroutes in Den Helder voor fietsers.

Activiteit 3.6.3

Onderzoeken en besluitvorming over een businesscase Hub (overstappunt tussen verschillende vervoerswijzen/ transferium) op Kooypunt/Kooyhaven.

Leefbare gemeente

We bieden onze inwoners kansen op een leven lang ontwikkelen door goede onderwijsfaciliteiten en een breed onderwijsaanbod. Verder koesteren we ons cultuuraanbod en ons erfgoed. Daarnaast stimuleren we sport en bewegen want dit vergroot de kans op een goede gezondheid. Tot slot is de openbare ruimte ingericht voor deze activiteiten en aantrekkelijk om te verblijven en elkaar te ontmoeten. Schoon, heel en veilig blijft daarbij het uitgangspunt.

Trends

- De beroepsbevolking met een laag onderwijsniveau neemt af in Den Helder.
- Den Helder onderscheidt zich van andere gemeenten door een groot en kwalitatief goed aanbod van natuur, cultuur en erfgoed.
- De leefbaarheid en samenleving staat onder druk en dat is als eerste zichtbaar in kwetsbare buurten.
- Er is een afname van fysieke winkels waardoor het veel werk is om de winkelgebieden levendig, vitaal en toekomstbestendig te maken en te houden.
- Evenementen organiseren wordt lastiger door een tekort aan vrijwilligers en (soms complexe) regelgeving (zoals rondom stikstof).
- Noodzaak om van fossiele energie naar schone energie te gaan.
- Het hebben van voldoende sportvoorzieningen en daardoor ook iedereen bereiken vormt een uitdaging.

Doelen

Doel 4.1

We zetten in op doorgaande leerlijnen en passende gebouwen om onze inwoners goed op te leiden.

Hoe gaan we meten of we dit doel bereiken?

Beroepsbevolking met laag onderwijsniveau

Beroepsbevolking met laag onderwijs niveau (aantal per 1000 inwoners tussen 15-74 jaar)

2024	2025	2026	2027
163	-	160	-

Bron: waarstaatjegemeente.nl

Wat gaan we ervoor doen?

Activiteit 4.1.1

Het realiseren van nieuwbouw van de Prinses Margrietschool bij het Juniorcollege.

Activiteit 4.1.2

De plannen voor nieuwe huisvesting van Scholen aan Zee worden uitgewerkt.

Activiteit 4.1.3

We werken samen met Scholen aan Zee en het MBO om initiatieven te verbinden, zoals kenniswerkplaatsen en doorgaande leerlijnen.

Activiteit 4.1.4

We geven invulling aan de speerpunten Nationaal Plan Onderwijs.

Doel 4.2

Voor de openbare ruimte zetten we in op een toekomstbestendige inrichting en gebruik.

Wat gaan we ervoor doen?

Activiteit 4.2.1

Er wordt een begaanbaar pad voor mindervaliden door de Donkere Duinen aangelegd (Kees de Jagerpad) als onderdeel van het Helders ommetje.

Doel 4.3

We kiezen voor een programmatische aanpak van buurten met achterstanden op het gebied van leefbaarheid, samenleving en overlast/veiligheid.

Hoe gaan we meten of we dit doel bereiken?

Sociale veiligheid

Onveiligheidsperceptie (2014 = 100)

2024	2025	2026	2027
-	85		80

Bron: waarstaatjegemeente.nl

Wat gaan we ervoor doen?

Activiteit 4.3.1

Met de doorontwikkeling van het Ketenhuis zetten we in op het aan de voorkant komen en vroegtijdig (laagdrempelige) hulp inzetten.

Toelichting:

Dit doen we om escalatie van problematiek te voorkomen en overlast en zeer complexe zorgvragen op het snijvlak zorg en veiligheid integraal aan te pakken.

Activiteit 4.3.2

Uitvoering geven aan het nog vast te stellen programma Kwetsbare buurten.

Doel 4.4

We zetten in op goed functionerende winkelcentra en een aantrekkelijk stadshart waar mensen graag verblijven.

Wat gaan we ervoor doen?

Activiteit 4.4.1

We evalueren de rol van de gemeente in de uitvoering van de actieplannen voor de winkelcentra De Schooten en Marsdiepstraat.

Activiteit 4.4.2

Wanneer er zicht is op een mogelijke aanpak van gevelrenovatie (besluit begroting) wordt een subsidieregeling ter besluitvorming voorgelegd.

Activiteit 4.4.3

We continueren de lopende projecten in het stadshart.

Doel 4.5

We consolideren het huidige cultuuraanbod en zetten in op versterking van de kwaliteit van het erfgoed.

Wat gaan we ervoor doen?

Activiteit 4.5.1

We subsidiëren het cultuuraanbod via de subsidiepartners Theater de Kampanje, KopGroep Bibliotheken, Triade, Reddingmuseum en Museumhaven.

Activiteit 4.5.2

We stimuleren het afronden van het totaalkunstwerk De Nollen.

Activiteit 4.5.3

We stellen een monumentenfonds in om eigenaren van monumenten tegemoet te kunnen komen in extra kosten.

Activiteit 4.5.4

We ontwikkelen beleid voor (nautisch) erfgoed.

Activiteit 4.5.5

Met Stichting Erfgoed Den Helder maken we afspraken gericht op de professionalisering.

Doel 4.6

Er is een adequaat aanbod van voorzieningen gericht op gezond bewegen voor alle doelgroepen.

Hoe gaan we meten of we dit doel bereiken?

Beweging

Beweegt voldoende

2024	2025	2026	2027
49.5%	-	50%	-

Bron: waarstaatjegemeente.nl

Wat gaan we ervoor doen?

Activiteit 4.6.1

We zoeken naar oplossingen om de binnensportaccommodaties beter te laten aansluiten bij de vraag, onder andere voor het bewegingsonderwijs Binnen de Linie.

Activiteit 4.6.2

We zetten een volgende stap in het bevorderen van het initiatief ONS in Julianadorp.

Activiteit 4.6.3

We zorgen dat onze sportvoorzieningen op orde zijn. Zo realiseren we de vernieuwing van voorzieningen voor FC Den Helder en kijken we naar de toekomst van De Brug en Quelderduyn.

Activiteit 4.6.4

We zetten actief in op evenementen/activiteiten waarmee topsporters hun sport laagdrempelig presenteren.

Financiële ontwikkelingen per programma

Samenwerkende gemeente

Overzicht van de geraamde bedragen vóór bestemming en de mutaties in de reserves:

(De bedragen in de tabellen zijn x € 1.000 weergegeven)

	Begroting			
	2024	2025	2026	2027
Samenwerkende gemeente				
<i>Exploitatie</i>				
Lasten	-41.160	-40.387	-40.346	-40.305
Baten	168.269	169.305	162.429	162.429
Resultaat voor bestemming	127.109	128.918	122.082	122.123
<i>Reserves</i>				
Stortingen (lasten)				
Onttrekkingen (baten)	2.395	2.219	2.219	2.219
Totaal mutaties reserves	2.395	2.219	2.219	2.219
Saldo van baten en lasten	129.504	131.136	124.301	124.342

	Begroting			
	2024	2025	2026	2027
Primitieve begroting	127.626	129.781	120.906	120.906
<i>subtotaal primitieve begroting</i>	<i>127.626</i>	<i>129.781</i>	<i>120.906</i>	<i>120.906</i>
Eerste tussenrapportage 2023	1.928	1.436	3.476	3.517
Kadernota	-50	-81	-81	-81
<i>subtotaal begrotingswijzigingen</i>	<i>1.878</i>	<i>1.355</i>	<i>3.395</i>	<i>3.436</i>
Saldo van baten en lasten	129.504	131.136	124.301	124.342

	Begroting			
	2024	2025	2026	2027
Primitieve begroting	127.626	129.781	120.906	120.906
Eerste tussenrapportage 2023	1.928	1.436	3.476	3.517
Kadernota	-50	-81	-81	-81
Autonome ontwikkelingen	5	-26	-26	-26
Exploitatie	5	-26	-26	-26
Back up oplossing Microsoft 365	-25	-25	-25	-25
Door de overgang naar Microsoft 365 hebben we een andere backup oplossing nodig.				
Verhoging bijdrage regionaal archief	-13	-13	-13	-13
Verhoging van de bijdrage aansluiting Gemeenschappelijke Regeling Regionaal Archief Alkmaar in verband met het E depot.				
Software	-55	-55	-55	-55
Uit de aanbesteding van een software pakket volgen hogere kosten. Daarnaast zorgt de cloud beweging ook voor hogere software kosten.				
Uitfaseren Corsa	-50			
Voor het uitfaseren van Corsa blijkt er nog extra inhuur noodzakelijk te zijn in 2024.				
Regionale samenwerking sociaal domein		-206	-206	-206
Stelpost opgenomen voor de kosten van de regionale samenwerking sociaal domein.				
Onderuitputting kapitaallasten	275	400	400	400
De ervaring leert dat de planning van investeringen vaak optimistischer is dan de praktijk. Jaarlijks worden de geraamde kapitaallasten bijgesteld. Via deze aanpassing wordt rekening gehouden met de jaarlijkse onderuitputting.				

Veiligheid ICT en digitoegankelijkheid	-127	-127	-127	-127
<p>Security Information en Event Management en Service Operation Center (SIEM/SOC) zorgen ervoor dat ongebruikelijke activiteiten op onze infrastructuur gedetecteerd en indien nodig geblokkeerd kunnen worden. Gezien de grotere hackdreiging is dit een noodzakelijke functionaliteit. Daarnaast is het nodig om structureel pentesten te laten uitvoeren. Met een pentest worden kwetsbaarheden van ons systeem blootgelegd en kunnen we deze zelf verhelpen voordat er misbruik van gemaakt wordt. In 2023 zijn beide onderdelen in gang gezet, deze mutatie betreft de structurele doorverwerking hiervan. Via het uitvoeringsplan ICT zijn er middelen beschikbaar gesteld om de digitoegankelijkheid te verbeteren. Om de websites digitoegankelijk te maken en te houden is er een structureel budget nodig.</p>				
Nieuw beleid	-55	-55	-55	-55
Exploitatie	-55	-55	-55	-55
Uitvoering lokale inclusieagenda	-15	-15	-15	-15
<p>Budget voor inclusieagenda: communicatiemateriaal (folders, filmpjes etc.) en de Kees de Jager prijs (€ 5.000).</p>				
Inwonersbetrokkenheid	-40	-40	-40	-40
<p>Uitvoering van het plan inzake (meer) inwonersbetrokkenheid. Is onder meer gericht op het inzetten van sleutelfiguren in wijken/buurtten, wijkbudgetten laagdrempeliger maken en coördinatie op experimenten.</p>				
Saldo van baten en lasten	129.504	131.136	124.301	124.342

Zorgzame gemeente

Overzicht van de geraamde bedragen vóór bestemming en de mutaties in de reserves:

(De bedragen in de tabellen zijn x € 1.000 weergegeven)

	Begroting			
	2024	2025	2026	2027
Zorgzame gemeente				
Exploitatie				
Lasten	-113.606	-111.271	-110.024	-109.237
Baten	31.773	32.461	32.247	31.713
Resultaat voor bestemming	-81.833	-78.810	-77.777	-77.524
Reserves				
Stortingen (lasten)	-5.099	-5.650	-5.650	-5.650
Onttrekkingen (baten)	945	662	662	662
Totaal mutaties reserves	-4.155	-4.988	-4.988	-4.988
Saldo van baten en lasten	-85.988	-83.799	-82.765	-82.512

	Begroting			
	2024	2025	2026	2027
Primitieve begroting	-78.669	-78.182	-77.755	-77.755
<i>subtotaal primitieve begroting</i>	<i>-78.669</i>	<i>-78.182</i>	<i>-77.755</i>	<i>-77.755</i>
Eerste tussenrapportage 2023	-8.770	-9.654	-9.802	-9.802
Kadernota	1.451	4.037	4.792	5.045
<i>subtotaal begrotingswijzigingen</i>	<i>-7.319</i>	<i>-5.617</i>	<i>-5.010</i>	<i>-4.757</i>
Saldo van baten en lasten	-85.988	-83.799	-82.765	-82.512

	Begroting			
	2024	2025	2026	2027
Primitieve begroting	-78.669	-78.182	-77.755	-77.755
Eerste tussenrapportage 2023	-8.770	-9.654	-9.802	-9.802
Kadernota	1.451	4.037	4.792	5.045
Administratieve wijzigingen	-152	-152	-152	-152
Autonome ontwikkelingen	159	390	295	148
Exploitatie	159	390	295	148
Aansluiting bij begroting 2024 GrGa	159	390	295	148
De begroting 2024 van de Gemeenschappelijke regeling gesubsidieerde arbeid is verwerkt in deze kadernota. Hierbij zijn de nieuwe informatie vanuit het Rijk over de taakstellingen en de indexaties van de regietafel verwerkt.				
Nieuw beleid	1.444	3.799	4.649	5.049
Exploitatie	1.444	3.799	4.649	5.049
Inzet MAZL (Meer aandacht voor Ziekgemelde leerling) methodiek	-46	-46	-46	-46
De MAZL methode is in 2021 als pilot in het onderwijs geïntroduceerd en werd de eerste 3 jaar gefinancierd vanuit de transformatiegelden. De methode is een bewezen effectieve interventie die door scholen en jeugdgezondheidszorg (JGZ)-organisaties, ondersteund door gemeenten, wordt toegepast om leerlingen met (verhoogd) ziekteverzuim vroegtijdig te signaleren en te begeleiden. Hierdoor wordt het ziekteverzuim teruggedrongen en langdurend thuiszitten en voortijdig schoolverlaten voorkomen. Zowel GGD als het onderwijs staan positief tegenover de implementatie van de methode. Daarom wordt voorgesteld dit project structureel te continueren.				
Schoolmaatschappelijk werk in het primair onderwijs	-35	-35	-35	-35
In 2020-2022 is door de gemeenten in de Kop van Noord-Holland en de samenwerkingsverbanden van het Primair Onderwijs gekeken naar hoe het 'grijze gebied' tussen Jeugdhulp en onderwijs kon worden verkleind/opgeheven. Dit project heeft onder andere geleid tot het voorstel om de inzet van het schoolmaatschappelijk werk in het primair onderwijs uit te breiden. De gemeenten Schagen en Den Helder hebben vervolgens samen met de samenwerkingsverbanden besloten de tijdelijke financiering voor deze extra inzet beschikbaar te stellen. Naar inschatting van gedragsdeskundigen is met het project in 53% van de gevallen (en daarmee dus voor 82 unieke kinderen en hun gezinnen) doorverwijzing naar de specialistische jeugdhulp voorkomen. Reden om deze extra inzet te continueren. Daarmee levert de extra inzet van schoolmaatschappelijk werk (uiteindelijk) een besparing op.				

Inzet ervaringsdeskundigen in sociale wijkteams	-40	-40	-40	-40
Momenteel is er geen structurele ruimte aanwezig voor de inzet van de ervaringsdeskundigen van RCO de Hoofdzaak in de sociale wijkteams. De inzet van de ervaringsdeskundigen dragen aantoonbaar bij aan de duurzame ondersteuning van kwetsbare inwoners in de eigen leefomgeving. Tevens sluit dit aan bij wens stappen te zetten in de richting van een meer inclusieve samenleving.				
Armoedebeleid	-300	-300		
Het Centraal Planbureau verwacht in 2024 een forse toename van het aantal mensen die in armoede leeft. Om inwoners in armoede te ondersteunen, uit de armoede te halen, en schuldenproblematiek te voorkomen willen we het armoedebeleid voorlopig voortzetten en uitbouwen.				
Beleidswijziging sociaal domein	150	150	150	150
Aanpassing beleid leerlingenvervoer.				
Beheersmaatregelen sociaal domein		230	230	230
Invoering inkomensafhankelijke eigen bijdrage WMO.				
Beheersmaatregelen sociaal domein	500	600	600	600
Positief effect werkwijze wijksteunpunten.				
Beheersmaatregelen sociaal domein	300	300	300	300
Kostenreductie door aanpak top 80.				
Beheersmaatregelen sociaal domein	200	200	200	100
Inzet van de brede specifieke uitkering sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis (SPUK).				
Beheersmaatregelen sociaal domein	150	175	225	225
Kostenreductie door maatregelen in bedrijfsvoering sociaal domein.				
Beleidswijzigingen sociaal domein	200	200	200	200
Effect aanpassing subsidiebeleid (preventie) op de zorgkosten.				
Beleidswijzigingen sociaal domein	215	215	215	215
Nieuwe opzet doelgroepenvervoer door nieuw beleid.				
Beleidswijzigingen sociaal domein		2.000	2.500	3.000
Nog te ontwikkelen voorstellen voor aanpassing beleid Jeugdwet en Wmo.				
Beheersmaatregelen sociaal domein	150	150	150	150
Ambitie extra uitstroom bijstandsgerechtigden.				
Saldo van baten en lasten	-85.988	-83.799	-82.765	-82.512

Vitale gemeente

Overzicht van de geraamde bedragen vóór bestemming en de mutaties in de reserves:

(De bedragen in de tabellen zijn x € 1.000 weergegeven)

	Begroting			
	2024	2025	2026	2027
Vitale gemeente				
<i>Exploitatie</i>				
Lasten	-16.893	-14.533	-13.431	-13.451
Baten	6.866	5.662	5.328	5.328
Resultaat voor bestemming	-10.027	-8.872	-8.103	-8.123
<i>Reserves</i>				
Stortingen (lasten)	-473	-323	-323	-323
Onttrekkingen (baten)	284	267	267	267
Totaal mutaties reserves	-189	-57	-57	-57
Saldo van baten en lasten	-10.216	-8.928	-8.159	-8.179

	Begroting			
	2024	2025	2026	2027
Primitieve begroting	-8.674	-7.812	-7.513	-7.513
<i>subtotaal primitieve begroting</i>	<i>-8.674</i>	<i>-7.812</i>	<i>-7.513</i>	<i>-7.513</i>
Eerste tussenrapportage 2023	-2	-2	-2	-2
Kadernota	-1.540	-1.114	-644	-664
<i>subtotaal begrotingswijzigingen</i>	<i>-1.542</i>	<i>-1.116</i>	<i>-646</i>	<i>-666</i>
Saldo van baten en lasten	-10.216	-8.928	-8.159	-8.179

	Begroting			
	2024	2025	2026	2027
Primitieve begroting	-8.674	-7.812	-7.513	-7.513
Eerste tussenrapportage 2023	-2	-2	-2	-2
Kadernota	-1.540	-1.114	-644	-664
Autonome ontwikkelingen		-18	-18	-18
Exploitatie		-18	-18	-18
Parkeergarage Koninckshoek		-18	-18	-18
<p>De helft van de parkeergarage is momenteel in particulier gebruik gegeven. Ten behoeve van de verlichting van de parkeerdekken in het centrum is dit deel om te zetten naar openbaar parkeren. De ingang en de twee parkeerdekken dienen dan sociaal veilig en toegankelijk te worden gemaakt. Er is geen dekking uit parkeergelden. De maatregelen kunnen gecombineerd worden met het verbeteren van de beeldkwaliteit van de gevel (dekking MJOP) in samenwerking met andere eigenaren in VVE. Het totale investeringsbedrag bedraagt €300.000. De hiermee samenhangende kapitaallasten bedragen €18.000 per jaar.</p>				
Nieuw beleid	-1.540	-1.096	-626	-646
Exploitatie	-1.540	-1.096	-626	-646
Vorbereidingskrediet Koegraspolder	-125	-125		
Dit betreft uitvoering/onderzoek naar uitbreiden van de kanoroute (conform startnotitie Koegraspolder).				
Strategisch plan verkeersveiligheid	-125	-125		
<p>Na vaststelling van de risicoanalyse verkeersveiligheid Den Helder wordt de uitvoeringsagenda verkeersveiligheid uitgewerkt. Daarbij wordt een prioriteitsstelling gemaakt voor de komende 3 jaar. Het betreft niet alleen infrastructurele projecten, maar ook gedragsbeïnvloeding in samenwerking met Veilig Verkeer Nederland en de Fietsersbond. Tevens is budget nodig voor tools om de verkeersveiligheid te kunnen monitoren, zoals ongevallendata en snelheidsdata voor wegen en wegvakken.</p>				
Uitvoeringsprogramma Fietsvisie	-45	-45	-45	-45
<p>Een nieuw uitvoeringsprogramma voor de fietsvisie (het huidige loopt dit jaar af). Dit wordt voor de zomer samen met de actualisatie van de fietsvisie ook nog ter besluitvorming aangeboden aan de gemeenteraad. Ingezet wordt op een uitvoeringsbudget van totaal €45.000 per jaar voor een periode van 4 jaar.</p>				

Doorfietsroute		-36	-36	-36
Het realiseren van doorfietsroutes. Totale investeringsbedrag bedraagt €600.000. De hiermee samenhangende kapitaallasten bedragen €36.000 per jaar.				
Helders Perspectief		-300	-300	-300
Het huidige uitvoeringsprogramma Helders Perspectief loopt in 2023 af. Eventuele resterende middelen gaan terug naar de algemene reserve. Op dit moment is een nieuw uitvoeringsprogramma in ontwikkeling waarin verdere focus, richting en structuur in het programma wordt gebracht. Onder andere het (laten) organiseren van verschillende evenementen voor jongeren (om jongeren aan Den Helder te blijven binden én ook jongeren van buiten met Den Helder kennis te laten maken) en het optimaliseren van de Experience Store worden in 2023 verwerkt in het nieuwe uitvoeringsprogramma.				
Lobby Den helder		-25	-25	-25
Bestuurlijke inzet op het verwerven van Europese en nationale subsidies: communicatie, activiteiten.				
Tekpark		-75	-75	-75
Het concept Tekpark wordt verder ontwikkeld. Om de basis vorm te geven zijn er onder meer kosten voor de huur van het gebouw. Op dit moment wordt de huur van het gebouw opgevangen door gemeente Den Helder (50%) en regio Kop van Noord-Holland (50%). Er vanuit gaande dat er draagvlak blijft voor het concept is de inzet gericht op het continueren van de huidige financiering vanuit de gemeente Den Helder.				
Monitor Toerisme en Recreatie		-20		-20
Kosten van de Monitor Toerisme en Recreatie. Dit om inzicht te krijgen over de ontwikkelingen op het gebied van Toerisme en Recreatie en op basis van deze cijfers te kunnen sturen in onder andere de P&C cyclus en het toeristisch beleid.				
Leader		-30	-30	-30
Leader is een Europees subsidieprogramma (met cofinanciering van de gemeenten in de Kop van Noord-Holland) dat bedoeld is om innovatieve projecten te ondersteunen die bijdragen aan een leefbaar en economisch vitaal platteland. Bijdrage voor de komende Leader-periode van 2023 tot en met 2027.				
Maritiem Cluster		-500		
De verwachting is dat medio 2023 een overeenkomst met provincie en Defensie wordt gesloten voor de gezamenlijke inzet voor het maritiem cluster. Dit vraagt de opbouw van een gezamenlijke programmaorganisatie waarin ook Den Helder zal moeten meefinancieren. De kosten zijn nog niet bekend maar een reservering is noodzakelijk om zichtbaar te maken dat de gemeente wil investeren. Daarom is hier € 500.000 voor gereserveerd.				
Fonds cofinanciering subsidieaanvragen		-200	-200	
Dit betreft een fonds om cofinanciering toe te kunnen passen bij externe subsidieaanvragen van initiatieven binnen de gemeente (cofinanciering van de gemeente is vaak nodig, zoals bij het Waddenfonds).				
Aansluiten Willemsoord op warmtenet		-115	-115	-115
Er wordt gewerkt aan het aansluiten van Willemsoord op het warmtenet. Een bijdrage vanuit de gemeente hiervoor is noodzakelijk om het te kunnen realiseren. In De Schooten zijn deze kosten voor Woningstichting. We gaan uit van een bijdrage van €2.500.000. De hiermee samenhangende kapitaallasten bedragen €115.000 per jaar.				
Saldo van baten en lasten		-10.216	-8.928	-8.159

Leefbare gemeente

Overzicht van de geraamde bedragen vóór bestemming en de mutaties in de reserves:

(De bedragen in de tabellen zijn x € 1.000 weergegeven)

	Begroting			
	2024	2025	2026	2027
Leefbare gemeente				
<i>Exploitatie</i>				
Lasten	-63.252	-59.865	-58.619	-58.294
Baten	21.706	21.706	21.683	21.311
Resultaat voor bestemming	-41.546	-38.158	-36.936	-36.983
<i>Reserves</i>				
Stortingen (lasten)	-120	-120	-120	-120
Onttrekkingen (baten)	213	213	213	213
Totaal mutaties reserves	93	93	93	93
Saldo van baten en lasten	-41.452	-38.065	-36.842	-36.889

	Begroting			
	2024	2025	2026	2027
Primitieve begroting	-37.207	-36.188	-36.354	-36.354
<i>subtotaal primitieve begroting</i>	<i>-37.207</i>	<i>-36.188</i>	<i>-36.354</i>	<i>-36.354</i>
Eerste tussenrapportage 2023	-72	-72	-72	-72
Kadernota	-4.173	-1.805	-416	-463
<i>subtotaal begrotingswijzigingen</i>	<i>-4.245</i>	<i>-1.877</i>	<i>-488</i>	<i>-535</i>
Saldo van baten en lasten	-41.452	-38.065	-36.842	-36.889

	Begroting			
	2024	2025	2026	2027
Primitieve begroting	-37.207	-36.188	-36.354	-36.354
Eerste tussenrapportage 2023	-72	-72	-72	-72
Kadernota	-4.173	-1.805	-416	-463
Administratieve wijzigingen	152	152	152	152
Nieuw beleid	-4.325	-1.957	-568	-615
Exploitatie	-4.325	-1.957	-568	-615
Fietsenstalling onder voormalig V&D gebouw		-42	-42	-42
Realisatie fietsenstalling onder het project Het Warenhuis van Woningstichting (voormalig V&D gebouw). Dit past bij de ambitie om een fietsvriendelijke stad te zijn. Het totale investeringsbedrag bedraagt €1.200.000.				
Opknappen kades Helder kanaal	-20	-97	-158	-205
Fases 1 t/m 3 van het opknappen van de kades Binnen de Linie zijn voltooid. Het opknappen van de overige kades zal verspreid worden over een aantal jaren. De totale investering die hiermee gemeoid is, bedraagt iets minder dan €5,5 miljoen.				
FC DH accommodatie		-22	-22	-22
Investering in de FCDH accommodatie wordt een investeringskrediet van € 800.000 (excl. BTW) aangevraagd. De bijbehorende kapitaallasten betreffen €22.000. Hiervoor worden een tribune, 4 kleedkamers, een materiaalberging en, indien passend binnen het budget, een bestuurs-/vergaderkamer gebouwd. De BTW komt weer terug via de rijksregeling SPUK-sport. De kosten van de investering worden geactiveerd. De toekomstige beheer- en onderhoudskosten worden door de vereniging opgevangen.				
Quelderduyn	-800			
Woningstichting Den Helder heeft een bijdrage gevraagd in de kosten van de verbouwing/renovatie van de sporthal ten behoeve van breedtesport en topsport. Er is een investering nodig van €800.000.				
Beweegtuinten	-50			
Voor het uitvoeren van een behoefte onderzoek naar bewegen in de openbare ruimte in het Timorpark en Quelderduyn wordt budget aangevraagd. Hiermee zal bepaald worden of er behoefte is aan een beweegtuinten en/of alternatieven. Het budget is ook bedoeld voor de aanleg van (één van) deze voorzieningen.				

Zeestad	-900			
Bureaunkosten voor Zeestad zijn beschikbaar tot eind 2023. Aangezien projecten nog doorlopen, is voortzetting bureaunkosten Zeestad ook nodig om projecten te kunnen afronden.				
Breewaterplein		-34	-34	-34
Zeestad CV/BV krijgt opdracht voor de herinrichting van het Breewaterplein. Het plein is al heringericht maar kan nog geoptimaliseerd worden: het parkeerterrein Breewaterstraat, de Breewaterstraat zelf en het deel tussen evenementenpleintje en parkeerterrein. Uit te voeren in combinatie met klimaatbestendig maken van de inrichting. Een deel van de werkzaamheden kunnen daarom worden gecombineerd met werkzaamheden aan het riool. Totale investeringsbedrag bedraagt €550.000. De hiermee samenhangende kapitaallasten bedragen €34.000 per jaar.				
Omvormingskosten Donkere Duinen en aanlegkosten Kees de Jagerpad		-7	-7	-7
In het beheerplan Donkere Duinen zijn omvormingskosten begroot van €70.000,-. Onder deze kosten vallen werkzaamheden die helpen om het bos om te vormen naar gemend- naald- broekbos. Voor de aanleg van het Kees de Jager pad, een begaanbaar pad voor mensen met een beperking door de Donkere Duinen wil het college na vaststelling van de visie als eerste aan de slag. De begrote kosten hiervoor bedragen €100.000,-.				
Seasaw	-500			
In 2023 wordt go - no go besluit genomen over de realisatie van de Seasaw. De investering in het project is ca. €10.000.000. Kansrijke fondsenwerving (hefboom externe middelen) vergt investering in voorbereiding en reservering voor cofinanciering ter hoogte van (minimaal) €500.000.				
Jan Blanken tentoonstelling	-95			
Bij de begrotingsbehandeling heeft het college een motie overgenomen inzake de Jan Blanken Tentoonstelling. Dit bedrag betreft een bijdrage voor de organisatie van de Jan Blanken tentoonstelling in gebouw 66.				
Onderhoudsbudget fiets-&kanoroute	-75	-75	-75	-75
Het structurele onderhoud van de fiets- en kanoroute.				
Bestrijding Japanse Duizendknoop	-65	-65	-65	-65
Door de sterke groei van de Japanse Duizendknoop worden inheemse plantensoorten verdrongen. De sterke wortelstokken en stengels van deze plant zijn in staat om schade te veroorzaken aan gebouwen, leidingen en wegen. Daarom is extra inzet op bestrijding nodig.				
Onderhoud strandslag Huisduinen	-20	-20	-20	-20
De aanleg van de nieuwe strandopgang Huisduinen zorgt voor een veiliger en attractievere opgang naar het strand. Onderhoud en monitoring.				
Sportpark De Linie	-100			
Sloop van de 'groene schuur' en het voormalige (leegstaande) gebouw van scouting Jutters Reineiro op sportpark De Linie. De groene schuur wordt vervangen door een nieuwe opslagloods ten behoeve van Scholen aan Zee, Rugbyclub Den Helder, Cricket Club Den Helder en KCWF.				
Sporthal de Brug		-45	-45	-45
Voor het behoud van sporthal De Brug vraagt Zeemacht mogelijk om overname van de sporthal door de gemeente of (garantie voor) een lening. Bedragen zijn deels bekend (boekwaarde ongeveer €325.000 en sportmaterialen €100.000).				

Totaalkunstwerk De Nollen	-600	-600		
Stichting De Nollen heeft een plan opgesteld om tot afronding van het totaalkunstwerk (inclusief afbouw museum) te komen. Kostenprognose van de daaruit voort vloeiende uitvoering is vooralsnog rond de €8.000.000. Om fondsen te kunnen werven is cofinanciering vanuit de gemeente noodzakelijk. Uitgangspunt hier is 15%. Afronding van het totaalkunstwerk De Nollen is van belang in relatie tot de woningbouw rondom Station Zuid, zodat het gebied zijn geheel wordt ontwikkeld. Daarnaast draagt De Nollen bij aan het onderscheidend vermogen van Den Helder op het gebied van toerisme, erfgoed, natuur en cultuur (is van internationale waarde).				
Subsidieregeling gemeentelijke monumenten	-100	-100		
In Den Helder voert de gemeente actief beleid op het aanwijzen van bouwwerken als gemeentelijk monument. Voor eigenaren van deze bouwwerken betekent de aanwijzing een lastenverzwaring, met name vanwege de grotere regeldruk en vanwege de noodzaak voor specifiek onderhoud. Een tegemoetkoming in de meerkosten kan geregeld worden door middel van een fonds (met plafond).				
Gevelrenovatie Julianaplein en Marsdiepplein	-750	-750		
Voor 2024 is bij de eerste begrotingswijziging 2023 € 1.250.000 beschikbaar gesteld voor gevelrenovatie in de winkelcentra buiten het stadshart. Daarnaast is er voor 2023 €500.000 gereserveerd voor gevelrenovatie aan het Julianaplein. Voor beide zaken is extra budget nodig (doordat meer panden mee willen doen). Om hieraan bij te dragen reserveren we een extra budget van €1.500.000.				
Gedenkteken eerste generatie Molukse marinemensen	-50			
Op 19 december 2022 is een motie aangenomen waarin het college is opgedragen te zorgen voor een gedenkteken voor de eerste generatie Molukse Marinemensen in Den Helder.				
Topsportfonds	-50	-100	-100	-100
Middels de eerste begrotingswijziging van 2023 was er voor 2023 en 2024 een budget van €50.000 gereserveerd voor het Topsportfonds. Inmiddels is het plan van aanpak voor het Topsportfonds verder uitgewerkt. De uitvoering van de topsportregeling willen wij beleggen bij het Olympisch Netwerk. Hiermee kunnen we borgen dat de juiste sporters in aanmerking komen voor een bijdrage en dat er een goed begeleidingsprogramma wordt neergezet. De extra kosten zijn bestemd voor de inhuur van uren bij het Olympisch Netwerk. Benodigde budget is €100.000 per jaar.				
Nautisch evenement	-150			
Tussen de edities van Sail Den Helder willen we andere grote nautische evenementen faciliteren. De investering door de gemeente levert vooral een "social return on investment" op. Vanuit een uitvoeringsorganisatie van de Europese commissie is de vraag ontvangen of Den Helder in 2024 meedoet aan het organiseren van een zeiltocht langs twaalf Europese havensteden.				
Saldo van baten en lasten	-41.452	-38.065	-36.842	-36.889

Overige ontwikkelingen voor het financieel perspectief

De ontwikkelingen

In dit hoofdstuk worden de financiële ontwikkelingen die van invloed zijn op het meerjarenperspectief 2024 – 2027 nader uitgewerkt. Hierbij komt het volgende aan bod:

- Technische uitgangspunten, waaronder:
  - o Effect algemene uitkering (tot en met decembercirculaire 2022)
  - o Indexering
  - o Rente

Alle effecten bij elkaar genomen ontstaat het volgende meerjarenperspectief:

Bedrag x € 1.000	2024	2025	2026	2027
Stand meerjarenbegroting 2023-2026	3.077	7.599	-716	-716
Eerste tussenrapportage 2023, incl. algemene uitkering	-6.916	-8.292	-6.400	-6.359
Saldo na eerste tussenrapportage 2023	-3.839	-693	-7.116	-7.075
Autonome ontwikkelingen	163	346	251	104
Nieuw beleid structureel	1.114	3.056	3.545	3.998
Nieuw beleid incidenteel	-5.590	-2.365	-145	-265
Saldo Kadernota 2024-2027	-4.313	1.037	3.651	3.837
Saldo na Kadernota 2024-2027	-8.152	344	-3.465	-3.238

Algemene uitkering

De laatste circulaire van het Gemeentefonds die in het meerjarenperspectief verwerkt is, betrof de meicirculaire 2022. Inmiddels zijn ook de september- en decembercirculaire 2022 verschenen. Over beide circulaire's bent u eerder al via een Raadsinformatiebrief geïnformeerd. De meerjarige financiële effecten van de beide circulaire's zijn nu in de Kadernota 2024 -2027 verwerkt.

Effect septembercirculaire 2022

In de septembercirculaire 2022 stijgt de algemene uitkering doordat er vanaf 2023 een loon- en prijscompensatie is toegekend. Daarnaast is er een eenmalige rijksbijdrage toegezegd in 2026 van landelijk € 1 miljard, voor Den Helder € 3,1 miljoen. Deze bijdrage is bedoeld om het ontstane 'ravijn' in 2026 te dichten. Het Rijk werkt met gemeenten aan een nieuwe financieringssystematiek vanaf 2026. Hierbij bevriest het Rijk een groot deel van de algemene uitkering, waardoor deze niet meer zo sterk fluctueert. Gemeenten krijgen dan een beter en stabiel (meerjarig) beeld van hun financiële positie. Het in de meicirculaire 2022 ingestelde structurele niveau was echter fors lager dan de jaren ervoor, waardoor landelijk grote problemen ontstonden bij gemeenten om de meerjarenbegroting sluitend te krijgen. Door de eenmalige rijksbijdrage werd dit probleem tijdelijk ondervangen.

Aangezien er op dit moment nog geen duidelijkheid over de nieuwe financieringssystematiek is, hebben de provincies aangegeven dat het toegestaan is deze rijksbijdrage door te trekken naar 2027.

Effect decembercirculaire 2022

De decembercirculaire 2022 bevatte meerjarig enkele kleine taakmutaties en een correctie op de WOZ-waarden.

Daarnaast heeft het kabinet in de Najaarsnota 2022 aangekondigd een extra prijsbijstelling van circa € 300 miljoen over 2022 uit te zullen keren in verband met de uitzonderlijke prijsstijgingen. Het Rijk beslist hierover in de Voorjaarsnota 2023 en de verdeling wordt in de meicirculaire 2023 bekend gemaakt. Wij hebben bij de verwerking van de decembercirculaire een stelpost opgenomen voor het verwachte meerjarig effect van de extra prijsbijstelling over 2022.

(x € 1.000)	2024	2025	2026	2027
Effect septembercirculaire 2022	1.124	289	3.045	3.045
Effect decembercirculaire 2022	995	993	190	190
Totaal effect algemene uitkering	2.119	1.282	3.235	3.235

Indexering

De technische uitgangspunten voor de indexering worden jaarlijks op een vaste manier bepaald. Ook in deze kadernota hanteren we die wijze. Met het vaststellen van deze kadernota stelt de raad ook deze uitgangspunten vast.

Samenvatting uitgangspunten:

1. Loonontwikkeling	5,1 %
2. Prijsontwikkeling	4,0 %
3. Gemeenschappelijke regelingen	7,1 %
4. Gesubsidieerde instellingen	4,8 %
5. Gemeentelijke heffingen	4,6 %
6. Rente	zie toelichting

Toelichting:

Ontwikkeling loon- en prijsniveau

Bij de ontwikkeling van het loon- en prijsniveau worden de ontwikkelingen binnen de gemeente aan de ene kant en bij de gemeenschappelijke regelingen en gesubsidieerde instellingen aan de andere kant onderscheiden. Voor de ontwikkelingen wordt gebruik gemaakt van de meest recente middellange termijnverkenning van het Centraal Planbureau (cpb)¹. Voor het percentage inzake de gemeenschappelijke regelingen wordt de index, zoals door de Regietafel Noord-Holland-Noord wordt gecommuniceerd, gehanteerd.

1. Loonontwikkeling

Op basis van de cpb-ramingen van maart 2023 wordt een prijsontwikkeling (prijsontwikkeling bruto binnenlands product) verwacht van 5,1%.

2. Prijsontwikkeling

Op basis van de cpb-ramingen van maart 2023 wordt een prijsontwikkeling (prijsontwikkeling bruto binnenlands product) verwacht van 4,0%.

3. Gemeenschappelijke regelingen (GR-en)

Van de regietafel Noord-Holland-Noord is een brief, gedateerd 26 oktober 2022, ontvangen die aan de gemeenschappelijke regelingen is gestuurd voor het hanteren van de index 2024, zoals door hen op te nemen in hun Kadernota/begroting 2024. Deze index is allereerst gebaseerd op de CEP van maart 2022. Tevens is

¹ Kerngegevens tabel actualisatie MLT, maart 2023

rekening gehouden met een tussentijdse correctie over 2022, aangezien sprake is van aanzienlijke verschillen tussen de gebruikte voorlopige cijfers 2022 en de CPB cijfers van september 2022 en een achteraf indexatie over 2021.

- Prijs overheidsconsumptie beloning werknemers CPB-cijfers (MEV, september 2022) Het indexatiecijfer voor 2022 is 5,7 (was 1,3), het verschil is 4,4.
- Prijs bruto binnenlands product CPB- cijfers (MEV, september 2022). Het indexatiecijfer voor 2022 is 4,2 (was 1,4), het verschil is 2,8.

Op grond van deze brief komt het door de Regietafel bepaalde percentage uit op afgerond 7,1%.

4. Gesubsidieerde instellingen

Bij de gesubsidieerde instellingen is sprake van een 80/20 verhouding tussen loongevoelig en prijsgevoelig deel van de uitgaven, hiermee komt de loon/prijsontwikkeling voor 2024 uit op 4,8%. ($80\% \times 5,1\% = 4,0\% + 20\% \times 4,0\% = 0,8\% = 4,8\%$)

5. Gemeentelijke heffingen

Met als uitgangspunt een 50/50-verhouding tussen loon- en prijsgevoelig deel van de gemeentelijke uitgaven bedraagt het gemiddelde inflatieniveau voor 2024: 4,6 %. ($2,6 + 2,0 = 4,6\%$)

Voor de rioolheffing geldt dat op grond van het beheerplan de trendmatige aanpassing voor loon- en prijsstijgingen gelijk loopt met het in het Gemeentelijk Rioleringsplan aangegeven percentage om tot een kostendeekkende exploitatie te komen.

6. Rente

De omslagrente zal bij de productie van de begroting 2024 berekend worden.

Formatie

Peildatum voor de toegestane formatie is 1 januari 2023

Rente

De rente-omslag wordt bij de begroting 2024 berekend. Dit komt doordat voor de berekening van de rente-omslag de uitkomsten van de jaarrekening 2022 van belang zijn. Zij vormen de uitgangspunten op basis waarvan deze berekening gemaakt wordt. Ten tijde van het samenstellen van deze kadernota zijn nog niet alle uitgangspunten beschikbaar.

Totaaloverzicht geraamde bedragen vóór bestemming en de mutaties in de reserves:

	Begroting			
	2024	2025	2026	2027
Exploitatie				
Lasten	-234.911	-226.056	-222.420	-221.287
Baten	228.614	229.133	221.687	220.781
Resultaat voor bestemming	-6.297	3.077	-733	-506
Reserves				
Stortingen (lasten)	-5.693	-6.093	-6.093	-6.093
Onttrekkingen (baten)	3.838	3.361	3.361	3.361
Totaal mutaties reserves	-1.855	-2.732	-2.732	-2.732
Saldo van baten en lasten	-8.152	344	-3.465	-3.238

Weerstandsvermogen

Deze paragraaf biedt op basis van een risicoanalyse inzicht in een geactualiseerde stand van het weerstandsvermogen. De risico's zijn gebaseerd op de analyse zoals opgenomen in de jaarstukken 2022. Met twee wijzigingen die hieronder nader worden toegelicht.

Het weerstandsvermogen neemt af als gevolg van de mutaties, zoals opgenomen in de eerste tussenrapportage 2023 en deze Kadernota.

Weerstandsvermogen en -capaciteit

Weerstandsvermogen	2024
weerstandscapaciteit	13.009.000
risico's	13.398.000
weerstandsvermogen	1,0

Voor de berekening van het weerstandsvermogen is eerst de omvang van de weerstandscapaciteit van belang. Deze heeft het volgende beeld:

Weerstandscapaciteit	2024
algemene reserve	12.277.000
bestemmingsreserves	712.000
onvoorziene uitgaven	20.000
stille reserves	
onbenutte belastingcapaciteit	p.m.
bezuinigingen	p.m.
totale weerstandscapaciteit	13.009.000

Daarbij bestaat de specificatie van de bestemmingsreserves uit de reserves die niet specifiek gelabeld zijn aan concrete uitgaven.

Naam	2024
reserve Drooghe Weert	32.000
evenementen	234.000
kunstopdrachten/aankoop kunstvoorwerpen	63.000
monumenten	23.000
bovenwijkse voorzieningen	133.000
DIVMAG-terrein	227.000
totaal vrije bestemmingsreserves	712.000

Ten aanzien van de risico's geldt dat twee wijzigingen zijn aangebracht ten opzichte van de jaarrekening over 2022. Dit betreft:

- Risico beheer kapitaalgoederen: € 1,6 miljoen

De huidige inflatie heeft vooral effect op investeringen en onderhoud van kapitaalgoederen (wegen, bruggen, openbare verlichting, openbaar groen etc.) Deels is daar rekening mee gehouden maar de ontwikkeling is onzeker. Daarom is rekening gehouden met een mogelijk beslag op de reserves.

- Informatieveiligheid/datalek: € 100.000

Bedrijven en gemeenten worden vaker geconfronteerd met een hack, waardoor de ICT-systemen niet meer gebruikt kunnen worden. Het herstel van de gegevens en systemen kost veel geld. Daarnaast bestaat het risico op een datalek van een zodanige omvang dat de gemeente een boete krijgt.

Resultaat jaarrekening 2022

Het resultaat van de jaarrekening 2022 bedraagt € 4.488.000 voordelig. Van dit saldo wordt in de jaarrekening voorgesteld aanvullend nog een bedrag van afgerond € 3.888.000 door te schuiven naar 2023. Per saldo neemt de weerstandscapaciteit toe met € 600.000, na besluitvorming door de raad over de jaarstukken 2022.